

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, професора

Кьон Наталі Георгіївни

на дисертаційне дослідження

**Чжан Венлі «Формування культури професійної самоорганізації
майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-
вокальним репертуаром»,**

подане на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами галузі науки. У сучасних умовах розвитку світової та національних систем мистецької освіти та вимог ринку праці, питання якісної професійної підготовки майбутніх викладачів вокалу, зданих до безперервної самоосвіти, набуває особливої ваги.

У дисертаційному дослідженні Чжан Венлі здійснено теоретичне обґрунтування, розроблення та експериментальну перевірку результативності методики формування культури професійної самоорганізації в майбутніх викладачів вокалу та їх здатність ефективно вирішувати професійні питання, здійснювати планування та самоконтроль власної діяльності, спроможність до професійної самоорганізації й прийняття правильних рішень в умовах невизначеності.

Актуальність проблеми формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу пояснюється тим, що йдеться про найвищий рівень якості володіння комплексом умінь і компетенцій, зокрема – навичок самостійного стратегічного планування, оперативного самоуправління навчально-творчою діяльністю, художньо-аналітичної рефлексії й професійної відповідальності, а також здатності успішно реалізувати індивідуальну виконавсько-інтерпретаційну концепцію камерно-вокального репертуару.

Вирішення означеної проблеми узгоджується зі стратегічними орієнтирами сучасної мистецької освіти. Робота органічно пов'язана з планом науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Протоколом № 4. від 26.10.2023 р.

Наукові результати, що містяться в дисертації. У дисертації Чжан Венлі представлено вагомі наукові результати, сутність яких являє цілісне наукове осмислення проблеми та обґрунтування методичних засад її розв'язання

через самостійну роботу здобувачів вищої освіти над камерно-вокальним репертуаром.

Аналіз автором дослідження методичної та наукової літератури засвідчив, що формування культури професійної самоорганізації саме засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром досі не було предметом окремого дослідження. Закономірним став висновок Чжан Венлі щодо наявності низки суперечностей, що виникають між зростанням вимог до професійної діяльності майбутніх викладачів вокалу та недостатньою сформованістю в них культури професійної самоорганізації як стрижневої якості вокаліста, що впливає на результативність процесу їхньої фахової діяльності; переконливим декларуванням науковцями та педагогами-дослідниками важливості здатності вокаліста до самоорганізації у виконавській й педагогічній діяльності та відсутністю практико-орієнтованої дидактичної стратегії її формування; необхідністю підвищення якості виконавської підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва в її спрямуванні на самостійну роботу з навчальним репертуаром та відсутністю спеціальної методики формування культури професійної самоорганізації.

Наявність цих суперечностей, а також практична значущість і недостатня опрацьованість проблеми зумовили вибір дослідником теми свого дисертаційного дослідження.

Мета дослідження полягає в теоретичній розробці й експериментальній перевірці методики формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром.

Важливим здобутком є здійснення дисертантом цілісного й всебічного наукового аналізу даної проблеми, в результаті якого було визначено сутність феномену культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, обґрунтовано теоретико-методичні засади вирішення завдань дослідження, визначено компонентну структуру досліджуваного феномену в єдності когнітивно-аксіологічного, прогностично-діяльнісного, творчо-виконавського компонентів.

Здобутком дисертанта є також трактування камерно-вокального репертуару як освітньо-організаційного простору для формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу та визначення педагогічних умов успішного формування досліджуваного феномену.

У роботі схарактеризовано специфіку прояву культури професійної самоорганізації в майбутніх викладачів, яка зумовлена багатоаспектністю й інтегративністю професійної діяльності викладача вокалу, яка реалізується у двох вимірах — виконавській і педагогічній. Відповідно цьому положенню, формування культури самоорганізації передбачає не механічне накопичення виконавських або педагогічних умінь, а їх системну єдність, що дає змогу фахівцю планувати одноразово виконавсько-творчий процес як осмислення й

інтерпретацію художнього змісту творів із педагогічним контролем цього процесу в роботі над репертуаром.

Практичну цінність має розроблена автором дослідження методика формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, яка містить комплекс взаємопов'язаних методів, засобів та технологій, серед яких: фасилітативні бесіди, настановний діалог, комплекс творчих завдань з осягнення прихованих смислів твору, низка інноваційних та інтерактивних методів.

Відзначимо також практичну значущість розробленої автором дослідження методики діагностики рівнів сформованості в майбутніх викладачів вокалу культури професійної самоорганізації та їх застосування в процесі організації асистентської практики магістрантів і аспірантів, а також у виробничій (педагогічній) практиці магістрантів закладів вищої мистецької освіти.

Структура і зміст дослідження. Дисертант логічно й послідовно виклав результати своїх досліджень у трьох розділах роботи.

У першому розділі розглянуто теоретичні основи проблеми: проаналізовано феномен культури професійної самоорганізації у науковому дискурсі як педагогічну проблему; обґрунтовано її соціальну та педагогічну значущість, які втілюються в здатності до управління фахівця власною освітньою діяльністю, в потребі у безперервного професійного саморозвитку й автономного прийняття рішень.

Уточнено зміст поняття «культура професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу»: у межах дослідження його сутність розуміється як якісний рівень сформованості комплексу умінь і здатностей до самостійного стратегічного планування та оперативного самоуправління навчально-творчою діяльністю, володіння навичками художньо-аналітичної рефлексії та розроблення й втілення індивідуальної виконавської концепції камерно-вокального репертуару, набуття яких ґрунтується на високій професійній відповідальності й особистій активності здобувачів. Сутність досліджуваного феномену розглядається як інтегративна професійно-особистісна якість, що забезпечує здатність майбутнього викладача вокалу свідомо, системно та автономно керувати власними ресурсами й формувально-творчими процесами задля максимальної професійної результативності.

Показано, що структура цього феномену охоплює: когнітивний вимір (знання про закономірності саморегуляції); аксіологічний вимір (ціннісне ставлення до професійної діяльності та власного здоров'я як інструменту); прогностичний вимір (самостійне планування); діяльнісний вимір (самоуправління та самоконтроль у навчально-творчих процесах); творчо-виконавський вимір (художньо-аналітична рефлексія та інтерпретаційна майстерність, сукупність яких дозволяє розробляти індивідуальну виконавську концепцію). На засадах зазначено автор дослідження обґрунтував

трикомпонентну модель досліджуваного феномену в єдності когнітивно-аксіологічного, прогностично-діяльнісного та творчо-виконавського компонентів.

У роботі також доведено, що саме самостійна робота стає провідним чинником активізації в здобувачів внутрішніх механізмів саморегуляції та формування культури професійної самоорганізації.

Розглянуто специфіку камерно-вокального репертуару, яка полягає у цілісності художньо-образного змісту камерних творів, утвореного єдністю поетично-вербального та музично-інтонаційного складників, реалізація якого потребує досвіду інтеграції аналітичних, інтерпретаційних та фонаційно-технічних умінь.

У *другому розділі* представлено методологію дослідження та обґрунтовано сукупність підходів – особистісно орієнтованого, фасилітативного, праксеологічного і герменевтичного. Звернення до настанов особистісно-орієнтованого підходу спрямовує увагу на зміцнення внутрішньої мотивації магістрантів до самостійної роботи та продуктивної взаємодії з викладачем; значущість положень праксеологічного підходу пов'язується із формуванням чітких алгоритмів самостійної діяльності; ідеї фасилітативного підходу суттєво впливають на посилення індивідуалізації освітнього процесу й розвиток в здобувачів навичок самоорганізації, критичного мислення і творчої активності; роль ідей герменевтичного підходу визначається з погляду завдань, пов'язаних із розумінням специфіки й художньої цінності камерних вокальних творів та розробленням майбутніми фахівцями їх власної інтерпретаційної версії. Підкреслено, що синтез цих підходів забезпечує міждисциплінарність і наукову обґрунтованість дослідження.

В роботі визначено також педагогічні принципи будування ефективної методики формування досліджуваного феномену, а саме – системної організації вокальної підготовки магістрантів; свідомого оволодіння вокально-виконавськими вміннями; герменевтичного осягнення смислів вокального твору. Обґрунтовано педагогічні умови їх реалізацій, до яких віднесено наявність поетапно структурованої моделі опрацювання вокально-камерного твору; цілеспрямоване стимулювання самостійної діяльності здобувачів; фасилітативну підтримку їхньої інтерпретаційної активності під час смислового аналізу та художнього осмислення камерних вокальних творів. Доведено, що наведені вище принципи забезпечують логіку розгортання авторської методики, а педагогічні умови виступають організаційно-дидактичним забезпеченням її ефективного впровадження.

Переконливо аргументовано доречність камерно-вокального репертуару як ключового засобу та освітньо-організаційного простору для формування культури професійної самоорганізації: визначено його жанрово-стилістичні ознаки, які вимагають глибокої інтерпретації та самоконтролю за їх дотриманням і створюють ефективний освітньо-організаційний простір для

формування досліджуваного феномену та уможливлюють практичну апробацію розробленої авторської методики.

У *третьому розділі* представлено зміст експериментальної частини дослідження. Розроблено критеріально-діагностичний апарат — систему критеріїв, показників і якісних дескрипторів рівнів сформованості культури професійної самоорганізації. Відповідно до структурної моделі визначено три критерії: знаннєво-ціннісний (для когнітивно-аксіологічного компонента), планувально-регулятивний (для прогностично-діяльнісного компонента) та рефлексивно-інтерпретаційний (для творчо-виконавського компонента).

Експериментальна перевірка засвідчила, що систематичне застосування розроблених методичних засад, побудованих на принципах інтеграції, рефлексивності та творчої свободи, забезпечує статистично значуще зростання рівня сформованості культури професійної самоорганізації у магістрантів експериментальної групи порівняно з контрольною. Підтверджено, що самостійна робота над камерно-вокальним репертуаром є ефективним ключовим засобом: у цьому середовищі магістранти успішно набували здатності поєднувати знання із збагаченням своїх мистецько-ціннісних орієнтацій, удосконалювати навички планування та самоконтролю самоосвітнього процесу, які стосувалися, зокрема виконавсько-освітніх дій і психоемоційних реакцій, а також поглиблювати свої вміння в галузі інтерпретації вокально-камерного репертуару та художньо-рефлексивної самооцінки.

Порівняльний аналіз констатувального та підсумкового діагностичних зрізів засвідчив позитивну динаміку процесу формування в здобувачів досліджуваного феномену, яка проявилась значно більш переконливо в учасників формувального експерименту, чим у магістрантів, які входили до складу КГ. Так, в експериментальній групі кількість магістрантів, які досягли високого рівня його сформованості, зросла на 19,7% (у контрольній — на 6,5%), на достатньому рівні було виявлено зростання в ЕГ на 29,8% (у контрольній — на 9,6%); натомість частка респондентів, що опинилася на задовільному рівні в експериментальній групі, зменшилася на 16,5% (у контрольній — на 5,8%), а на нижчому рівні в ЕГ залишилося на 33% респондентів менше (у контрольній їх кількість зменшилася тільки на 10,4%). Отримані дані засвідчили статистично значущий приріст високих і середніх рівнів у експериментальній групі та відсутність подібної динаміки в контрольній, що підтверджує ефективність авторської методики.

Таким чином, результати діагностики та експериментальної роботи доводять результативність методики формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків. Обґрунтованість положень і висновків дисертації не викликає заперечень. Доведено, що комплексне використання методів трьох етапів формувального

експерименту створює ефективну систему педагогічного впливу, яка сприяє формуванню в магістрантів цілісної структури професійної самоорганізації.

Передавлено методику формування культури професійної самоорганізації через самостійну роботу над камерно-вокальним репертуаром засвідчили її високу ефективність та значний потенціал у підготовці магістрантів-вокалістів до самостійного опрацювання репертуару, формування навичок усвідомленої, структурованої та рефлексивно вмотивованої роботи з камерними вокальними творами, сприяє поглибленому ставленню майбутніх викладачів вокалу до розуміння музично-поетичного змісту твору, розвиває інтерпретаційну самостійність та культуру професійної самоорганізації.

Порівняльний аналіз отриманих у процесі діагностуванні даних підтвердив достовірність й ефективність проведеного дослідження й тим самим – досягнення поставленої мети.

Загальні висновки дисертації відображають основні результати роботи. Дисертаційне дослідження можна вважати завершеним і внутрішньо цілісним.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Основні положення та результати дисертації Чжан Венлі відображено в 3 фахових виданнях України, публікаціях у закордонних журналах, матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, навчально-методичних виданнях, виконані українською, англійською і китайською мовами, що свідчить про належний рівень апробації результатів, їх відкритість до обговорення в науковій спільноті та практичну затребуваність у вирішенні досліджуваної проблеми.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження і побажання:

1. На нашу думку, було б доцільно більш ємно й узагальнено визначити завдання дослідження.

2. У дисертації детально описано хід педагогічного експерименту, проте було б цікаво уточнити, чи враховувався попередній досвід самостійної роботи студентів-магістрантів, здобутий ними на бакалаврському рівні, зокрема — чи вплинув цей досвід на дані, отримані на констатувальному етапі діагностики?

3. При загальному високому рівні методичної розробки етапів дослідження, у тексті дисертації зустрічаються поодинокі текстові повтори та певна надмірність у деталізації опису окремих освітніх ситуацій.

Вказані зауваження і побажання не знижують високу наукову та практичну цінність отриманих результатів.

Порушень принципів академічної доброчесності в дисертації та публікаціях автора не виявлено.

Загальний висновок

Аналіз дисертації, її структури, змісту, а також опублікованих праць дають підстави стверджувати, що дослідження Чжан Венлі «Формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром» є самостійною, завершеною науково-кваліфікаційною роботою, яка відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики.

Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства науки і освіти України № 759 від 31 травня 2019 року), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року, № 502 від 19.05.2023 року та № 507 від 3 травня 2024 року), а її автор Чжан Венлі заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Рецензент –

кандидат педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва і хореографії
Південноукраїнського національного педагогічного
університету імені К. Д. Ушинського

